

ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ

№ 6

София, 19 февруари 2018 година

Върховният касационен съд на Република България, ОБЩО СЪБРАНИЕ НА НАКАЗАТЕЛНАТА КОЛЕГИЯ, в съдебно заседание на осми февруари две хиляди осемнадесета година, в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: ПАВЛИНА ПАНОВА

ПРЕДСЕДАТЕЛИ НА ОТДЕЛЕНИЯ:

КАПКА КОСТОВА

КРАСИМИР ХАРАЛАМПИЕВ

ГАЛИНА ЗАХАРОВА

ЧЛЕНОВЕ:

ЕВЕЛИНА СТОЯНОВА

РУЖЕНА КЕРАНОВА

ЕЛЕНА АВДЕВА

ТАТЯНА КЪНЧЕВА

НИКОЛАЙ ДЪРМОНСКИ

БИЛЯНА ЧОЧЕВА

БЛАГА ИВАНОВА

ЖАНИНА НАЧЕВА

ТЕОДОРА СТАМБОЛОВА

МИНА ТОПУЗОВА

ДАНИЕЛА АТАНАСОВА

БИСЕР ТРОЯНОВ

РУМЕН ПЕТРОВ

СПАС ИВАНЧЕВ

АНТОАНЕТА ДАНОВА

ЛАДА ПАУНОВА

ГАЛИНА ТОНЕВА

ПЕТЯ ШИШКОВА

МАЯ ЦОНЕВА

ВАЛЯ РУШАНОВА

МИЛЕНА ПАНЕВА

ХРИСТИНА МИХОВА

КРАСИМИРА МЕДАРОВА

с участието на секретаря НАТАЛИЯ ТАКЕВА
сложи за разглеждане **тълкувателно дело № 6 по описа за 2017 година,**
докладвано от съдия МАЯ ЦОНЕВА

Главният прокурор на Република България, на основание чл. 126, т. 1 във връзка с чл. 125 от Закона за съдебната власт, е направил искане Общото събрание на наказателната колегия (ОСНК) на Върховния касационен съд (ВКС) да постанови тълкувателно решение по повод констатирана противоречива и неправилна практика на съдилищата във връзка с правомощието на съдията-докладчик, респ., на съда да върне делото на прокурора поради допуснати съществени нарушения на процесуалните правила, отнасящи се до съдържанието на обвинителния акт.

В искането са формулирани следните въпроси:

1. Представлява ли непълнотата или противоречието в събраните на досъдебното производство доказателства необоснованост на обвинителния акт и съставлява ли съществено процесуално нарушение на специалните правила по чл. 246 от НПК, което е основание за връщане на делото в досъдебното производство?

2. Представлява ли необоснованост на обвинителния акт несъответната, според съда, правна оценка на фактите по обвинението и основание ли е за връщане на делото в досъдебното производство?

3. Дължи ли се и при какъв стандарт, с оглед уредбата в чл. 246 от НПК анализ на посочения в обвинителния акт доказателствен материал и мотиви, с които да се обоснове правната квалификация на повдигнатото обвинение? Отсъствието им съставлява ли отстранимо съществено процесуално нарушение, което е основание за връщане на делото?

ОСНК на ВКС, в изпълнение на правомощията си по чл. 124 от Конституцията на Република България и по чл. 124, ал. 1, т. 1 от Закона за съдебната власт, за да се произнесе, взе предвид следното:

Въпросите, поставени от главния прокурор, са взаимно свързани и наред с това имат отношение към предходна тълкувателна дейност на ОСНК, поради което не се налага да бъдат обсъждани поотделно.

Анализът на съдебните актове, цитирани в искането, действително води до извод за нееднакъв подход и различни изисквания на съдилищата към съдържанието на обвинителния акт и към обезпечаване на делото с доказателства в хода на досъдебното производство.

Част от съдиите не обвързват проверката за допуснати съществени нарушения на процесуалните правила в досъдебната фаза с преценка за пълнота или противоречие в доказателствата и приемат, че недостатъчността им или несъответствието помежду им не съставлява основание за връщане на делото на прокурора.

Друга част считат, че фактите, които обуславят съставомерността на деянието и участието на обвиняемия в него, следва да бъдат установени още на досъдебното производство, поради което анализират събраните до момента доказателства и при непълнота или противоречие между тях прекратяват съдебното производство или отменят присъдата и връщат делото на прокурора.

Аналогично е положението и по втория от поставените въпроси – болшинството от съдилищата приемат, че несъгласието на съдията-докладчик или на съда с правната оценка, която прокурорът е дал на фактите, описани в обстоятелствената част на обвинителния акт, не представлява необоснованост на същия и не дава основание за прекратяване на съдебното производство или за отмяна на присъдата и за връщане на делото на прокурора.

Макар и относително по-малко, налице са и съдебни актове съгласно които несъответната според съда правна оценка на фактите, съдържащи се в обстоятелствената част на обвинителния акт, представлява съществено нарушение на процесуалните правила и има за правна последица връщане на делото на прокурора.

Установена е разнопосочна съдебна практика и по третия от поставените въпроси.

Някои съдилища приемат, че е достатъчно в обвинителния акт прокурорът да изброи доказателствата, които подкрепят обвинителната теза, без да е необходимо да ги анализира. Той трябва да опише обстоятелствата, които обосновават обективните и субективните признаци на престъплението, но не е длъжен да излага аргументация за правните си изводи.

Според други, анализът на доказателствата, събрани на досъдебното производство, и подробната аргументация на правните изводи са задължителна част от съдържанието на обвинителния акт и отсъствието им съставлява съществено нарушение на процесуалните правила, налагащо връщане на делото в подготвителната фаза на наказателния процес.

Независимо от тези констатации ОСНК намира, че не са налице основания за постановяване на тълкувателно решение, с което да бъде даден отговор по същество на поставените от главния прокурор процесуални проблеми, тъй като нееднозначното им разрешение се дължи на непознаване на задължителната тълкувателна практика на ВКС или на явното ѝ игнориране и несъобразяване с нея.

С Тълкувателно решение № 2/07. 10. 2002 год. на ОСНК, постановено по тълкувателно дело № 2/2002 год., са дадени задължителни указания на съдилищата относно това кои нарушения на процесуалните правила, допуснати на досъдебното производство, са съществени и налагат връщане на делото на прокурора. Специално внимание е отделено на различията в правомощията на държавния обвинител и на съдията-докладчик да извършват преценка на доказаността на обвинението, както и на съдържанието на обвинителния акт.

В т. 1 от цитираното тълкувателно решение изрично е посочено, че докато прокурорът може да върне делото на разследващите органи, когато констатира, че доказателствата не са достатъчни за обосноваване на обвинението, съдът не притежава подобно правомощие. Непълнотата и противоречието в доказателствата, събрани в досъдебната фаза, се преодоляват в хода на съдебното следствие като съдът извършва необходимите действия за разкриване на обективната истина по искане на страните или по свой почин. С това е даден отговор на първия от въпросите – предмет на настоящото тълкувателно дело.

Наред с това в т. 1 имплицитно се съдържа и разрешение на проблема, визиран в пункт 2 от искането на главния прокурор. ОСНК е напомнило, че задължението на съда да бъде безпристрастен арбитър и основните принципи на наказателния процес – състезателност и равнопоставеност на страните, предопределят границите на съдебния контрол за процесуални нарушения, допуснати на досъдебното производство. С тези аргументи е отречена като незаконосъобразна

практиката на част от съдилищата да използват правомощията си за връщане на делото в предходната процесуална фаза за подпомагане на една от страните – прокуратурата, с указания за повдигане на ново обвинение срещу подсъдимия или за привличане на други лица в качеството на обвиняеми.

В т. 4.2 са изложени доводи относно изискванията към реквизитите на обвинителния акт с оглед на преценката за допуснато съществено нарушение на процесуалните правила. Прието е, че в обстоятелствената част на обвинителния акт задължително трябва да бъдат отразени всички факти, които обуславят обективните и субективните признаци на престъплението и участието на обвиняемия в него, а заключителната част трябва да съдържа данни за самоличността на обвиняемия; правната квалификация на деянието; наказателния закон, който трябва да се приложи; датата и мястото на съставянето на обвинителния акт и името и длъжността на съставителя, както и неговия подпис. Направен е извод, че отсъствието на останалите реквизити, посочени в чл. 235 от НПК (отм.), не съставлява съществено нарушение на процесуалните правила и не е основание за връщане на делото на прокурора. Същевременно не е поставено изискване към прокурора да анализира доказателствата или да излага подробна аргументация за приетата от него правна квалификация на деянието.

Независимо от обстоятелството, че коментираното тълкувателно решение на ОСНК е прието при действието на отменения НПК (обн. ДВ, бр. 89/1974 год., отм. ДВ, бр. 86/2005 год.), съдържащите се в него принципни постановки не са изгубили своето значение и към настоящия момент. Основание за този извод дават разпоредбите, уреждащи съдържанието на обвинителния акт в двата процесуални закона.

При съпоставяне на чл. 235, ал. 2 от отменения НПК и чл. 246, ал. 2 от актуалния процесуален закон е видно, че те са с идентично съдържание, т. е., законодателят не е променил виждането си относно изискванията, на които трябва да отговаря обстоятелствената част на обвинителния акт. Различие съществува единствено досежно заключителната му част, доколкото чл. 246, ал. 3 от НПК от 2005 год. предвижда, че наред с данните за самоличността на обвиняемия; правната квалификация на деянието; наказателния закон, който трябва да се

приложи; има ли основание за прилагане на чл. 53 от Наказателния кодекс и датата и мястото на съставянето на обвинителния акт и името и длъжността на съставителя, прокурорът следва да посочи и дали са налице основания за трансфер на наказателното производство. Тази разлика е незначителна и не засяга съществените реквизити на обвинителния акт. Ето защо съображенията на ОСНК в Тълкувателно решение № 2/2002 год. относно недостатъците на обвинителния акт, даващи основание за връщане на делото на прокурора, намират приложение и при настоящата правна уредба и следва да бъдат стриктно спазвани от съдилищата.

Изводът, че Тълкувателно решение № 2/2002 год. не е загубило своята актуалност, не се разколебава от измененията на процесуалния закон, направени със Закона за изменение и допълнение на НПК (обн. ДВ, бр. 63/04. 08. 2017 год., в сила на 05. 11. 2017 год.). При дефиниране на съществените нарушения на процесуалните правила, допуснати по време на досъдебното производство, в чл. 249, ал. 4 от НПК законодателят се е ръководил именно от постановките на коментираното тълкувателно решение, като същевременно не е вложил качествено нова идея относно реквизитите и съдържанието на обвинителния акт и е оставил непроменена разпоредбата на чл. 246 от НПК.

При положение, че поставените от главния прокурор проблеми са разрешени със задължителна сила за съдилищата, не съществува необходимост от постановяване на ново тълкувателно решение. Противоречивата и неправилна съдебна практика следва да бъде преодоляна посредством стриктно прилагане на Тълкувателно решение № 2/2002 год.

По изложените съображения и на основание чл. 124, ал. 1, т. 1 от Закона за съдебната власт Общото събрание на наказателната колегия на Върховния касационен съд

Р Е Ш И :

ОСТАВЯ БЕЗ РАЗГЛЕЖДАНЕ искането на главния прокурор на Република България за постановяване на тълкувателно решение по следните въпроси:

1. Представлява ли непълнотата или противоречието в събраните на досъдебното производство доказателства необоснованост на обвинителния акт и съставлява ли съществено процесуално нарушение на специалните правила по чл. 246 от НПК, което е основание за връщане на делото в досъдебното производство?

2. Представлява ли необоснованост на обвинителния акт несъответната, според съда, правна оценка на фактите по обвинението и основание ли е за връщане на делото в досъдебното производство?

3. Дължи ли се и при какъв стандарт, с оглед уредбата в чл. 246 от НПК анализ на посочения в обвинителния акт доказателствен материал и мотиви, с които да се обоснове правната квалификация на повдигнатото обвинение? Отсъствието им съставлява ли отстранимо съществено процесуално нарушение, което е основание за връщане на делото?

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

ПАВЛИНА ПАНОВА.....

ПРЕДСЕДАТЕЛИ НА ОТДЕЛЕНИЯ:

КАПКА КОСТОВА.....

КРАСИМИР ХАРАЛАМПИЕВ

ГАЛИНА ЗАХАРОВА.....

ЧЛЕНОВЕ:

ЕВЕЛИНА СТОЯНОВА.....
РУЖЕНА КЕРАНОВА
ЕЛЕНА АВДЕВА
ТАТЯНА КЪНЧЕВА.....
НИКОЛАЙ ДЪРМОНСКИ.....
БИЛЯНА ЧОЧЕВА.....
БЛАГА ИВАНОВА.....
ЖАНИНА НАЧЕВА.....
ТЕОДОРА СТАМБОЛОВА
МИНА ТОПУЗОВА.....
ДАНИЕЛА АТАНАСОВА
БИСЕР ТРОЯНОВ.....
РУМЕН ПЕТРОВ.....
СПАС ИВАНЧЕВ.....
АНТОАНЕТА ДАНОВА.....
ЛАДА ПАУНОВА.....
ГАЛИНА ТОНЕВА.....
ПЕТЯ ШИШКОВА.....
МАЯ ЦОНЕВА.....
ВАЛЯ РУШАНОВА.....
МИЛЕНА ПАНЕВА.....
ХРИСТИНА МИХОВА.....
КРАСИМИРА МЕДАРОВА